

РОЗДІЛ 2

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

УДК 341.64: 341.322.5(470)

Лісова Катерина Сергіївна,
кандидат історичних наук,
проректор з навчально-методичної роботи
Київського університету права НАН України
ORCID: 0000-0002-2664-7721

Діяльність міжнародних судів щодо притягнення Росії до відповідальності за вчинені воєнні злочини в Україні

Вже більш як три місяці Україна бореться із широкомасштабною збройною агресією РФ. Ворог обстрілює мирне населення, руйнує житлові будинки та об'єкти інфраструктури, спричиняє величезні втрати, травмування, каліцтво та загибель людей, за що має нести найсуворішу відповідальність.

РФ вчиняє в Україні умисні злочинні дії, що мають всі ознаки воєнних злочинів та злочинів проти людяності – це, зокрема, убивства, тортури, нелюдське поводження, зґвалтування та інші форми сексуального насильства, позасудові страти, викрадення, захоплення заручників, депортація, знищення об'єктів цивільної інфраструктури, привласнення майна та інші дії проти цивільного населення тощо. Злочини РФ шокували не лише українське суспільство, а й усю світову громадськість.

Наразі дані про злочини мають бути оперативно зібрані та задокументовані. Надалі це уможливить здійснення правосуддя, відновлення справедливості для громадян України, які стали жертвами внаслідок розпочатої РФ воєнної агресії проти нашої держави.

Від самого початку повномасштабного вторгнення РФ в Україну міжнародна спільнота демонструє потужну підтримку нашій державі в документуванні та розслідуванні воєнних злочинів і злочинів проти людяності.

Міжнародне право визначає чотири типи основних міжнародних злочинів: злочини проти людяності; воєнні злочини; злочини геноциду; злочини агресії. За міжнародний злочин відповідальність несе як

держава, винна в його вчиненні, так і особи чи групи осіб, які брали участь у злочинних діях. В аспекті міжнародно-правової відповідальності держави важлива роль Міжнародного суду ООН (м. Гаага, Нідерланди) та Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ) (м. Страсбург, Франція). Міжнародна кримінальна відповідальність індивідів – це юрисдикція Міжнародного кримінального суду (МКС) (м. Гаага, Нідерланди) та Міжнародних кримінальних трибуналів [5].

Сьогодні Україна активно працює над тим, щоб покарати РФ у міжнародних судах за скоєні в Україні всі чотири типи злочинів, передбачені у міжнародному праві.

26 лютого 2022 р. Україна подала заяву до Міжнародного суду ООН щодо порушення РФ Конвенції про запобігання злочину геноциду та покарання за нього. Вже 07 березня 2022 р. відбулося слухання справи «Україна проти Росії» в цьому суді. 16 березня 2022 р. Міжнародний суд ООН задовольнив вимогу України щодо зупинення військового вторгнення РФ в Україну. Зміст наказу суду [4]:

- РФ повинна негайно зупинити військові дії на території України, розпочаті 24 лютого 2022 р.;

- РФ повинна забезпечити, щоб будь-які військові угруповання та інші організації, що діють під її контролем, утримувались від будь-яких військових дій на території України;

- обидві сторони повинні утримуватись від будь-яких дій, що можуть погіршити або продовжити спір, або ж ускладнити його вирішення судом.

Наказ Міжнародного суду ООН є обов'язковим до виконання, а відмова РФ добровільно виконувати цей наказ безумовно матиме наслідки для подальшого розгляду справи по суті.

28 лютого 2022 р. Україна звернулась до Європейського суду з прав людини з вимогою зобов'язати РФ зупинити військову агресію проти України.

1 березня 2022 р. Європейський суд повністю задовольнив вимоги України та постановив припинити знищувати цивільних людей та цивільні об'єкти, а також забезпечити безпеку медичних закладів на території, де РФ веде війну, а 4 березня 2022 р. доповнив вимоги вказавши, що РФ повинна забезпечити безперешкодний доступ цивільного населення до безпечних маршрутів евакуації, медичного обслуговування, продуктів харчування та інших предметів першої необхідності, гарантувати швидкий і безперешкодний прохід гуманітарної допомоги та переміщення гуманітарних працівників [4].

На вторгнення РФ в Україну відреагував Міжнародний кримінальний суд у Гаазі. 2 березня 2022 р. головний прокурор МКС

Карім Хан повідомив про відкриття провадження щодо ситуації в Україні за наслідками звернень 41 держави-учасниці (це є безпрецедентна кількість звернень до суду від країн світу).

Саме у компетенції Міжнародного кримінального суду – переслідування в судовому порядку конкретних осіб, відповідальних за воєнні злочини, геноцид і злочини проти людяності [2, с. 765]. Тож для України – це шанс притягнути до відповідальності військових і посадовців РФ, причетних до трагічних подій в Україні.

Незважаючи на те, що Україна не є членом МКС, суд має юрисдикцію. Справа в тому, що Міжнародний кримінальний суд був заснований на основі Римського статуту. Ратифікація Римського статуту означає поширення компетенції дії МКС на держави, які його ратифікували. А на сьогодні це понад 100 країн. 20 січня 2000 р. Україна підписала Римський статут Міжнародного кримінального суду, але не ратифікувала. Перешкодою став висновок 2001 р. Конституційного суду про невідповідність деяких положень документа Основному закону. І хоча Україна не є державою-учасницею Статуту, це не завадило їй звернутися до МКС, адже сам Римський статут передбачає таку можливість для країн, які його підписали. Водночас РФ відкликала свій підпис під Римським статутом. Однак це не перешкоджає переслідуванню російських громадян за злочини, вчинені на території України [2, с. 766].

Стаття 8 статуту МКС містить визначення «воєнних злочинів». Це прямі порушення Женевських конвенцій і законів та звичаїв, які застосовуються у міжнародних збройних конфліктах, коли вони відбуваються в рамках воєнного плану чи політики або хаотично, проте у великому масштабі. Ці заборонені дії включають серед іншого: вбивство; завдання каліцтв, жорстоке поводження та тортури; захоплення заручників; навмисне завдання ударів по цивільному населенню, по будівлях релігійного, освітнього, художнього, наукового або благодійного призначення, історичних пам'ятниках або лікарнях; грабіж; зґвалтування чи будь-яка інша форма сексуального насильства [6].

Наразі головний прокурор Міжнародного кримінального суду Карім Хан вже здійснив дві поїздки до України для розслідування вказаних злочинів та співпраці з національними правоохоронними органами. Сьогодні ведеться активна робота із напрацювання змін до законодавства України щодо подальшого співробітництва з МКС.

В умовах вторгнення РФ в Україну Міжнародний кримінальний суд може розслідувати лише акти щодо геноциду, воєнні злочини, злочини проти людяності, вчинені на території нашої держави. На

жаль, МКС не має юрисдикції щодо злочинів агресії, оскільки РФ не є стороною Римського статуту та практично стовідсотково накладе вето в Раді Безпеки ООН при розгляді питання щодо надання Міжнародному кримінальному суду компетенції розслідувати злочини з зазначеною кваліфікацією [5].

Наразі немає жодного міжнародного суду (чи трибуналу), який може працювати зі злочином початку та ведення агресивної війни РФ проти України. Для того, щоб вирішити цю ситуацію, вітчизняна та міжнародна правова спільнота пропонує створити спеціальний трибунал для розгляду справ і покарання за військову агресію РФ.

4 березня 2022 р. було проголошено Декларацію про створення спеціального трибуналу для покарання злочину агресії проти України (Харківського трибуналу) подібно до Лондонської декларації 1942 р., яка заклала основу для Нюрнберзького трибуналу. Проект декларації підготувала група волонтерів юристів-міжнародників, його вже схвалив міністр закордонних справ України Д. Кулеба та підписали кілька десятків провідних світових (та українських) юристів-міжнародників, колишніх суддів міжнародних судових установ [5].

В історії міжнародного права працювало кілька міжнародних кримінальних трибуналів *ad hoc*: Нюрнберзький, Токійський, щодо колишньої Югославії, Руандійський. Створювалися також інші гібридні механізми, наприклад, Спеціальний суд для Сьєрра-Леоне. У кожного з них була своя модель. Єдиного стандарту чи «рецепту» немає. Він, Міжнародний кримінальний трибунал, тому й називається *ad hoc*, що повинен бути максимально пристосованим до певної ситуації.

Для спеціального трибуналу щодо злочину агресії проти України важливими є відсилання до Нюрнбергу і Токію, оскільки на сьогодні вони – єдині міжнародні кримінальні трибунали *ad hoc*, у яких здійснювали правосуддя у тому числі за вчинення злочину агресії. На той момент, щоправда, цей злочин називався *crimes against peace* (злочини проти миру).

Для нас важлива така аналогія, оскільки зараз на території України ми переживаємо найбільшу війну в Європі з 1945 року. Її спричинила збройна агресія РФ. Відповідно, правове реагування на цю війну повинно бути схожим на те, котре міжнародне співтовариство здійснило у вигляді створення Нюрнберзького та Токійського трибуналів після Другої світової війни.

Незважаючи на заклики вище згаданих міжнародних судових інституцій неухильно дотримуватися норм міжнародного права, кількість злочинів, вчинених РФ в Україні, збільшується з кожним днем.

На жаль, міжнародне право не завадило ескалації агресії з боку РФ. Втім, це не привід нехтувати ним. Радше це привід стати лідером у формуванні нової архітектури безпеки та нових механізмів відповідальності за агресію. Прецедентів притягнення до відповідальності за агресію ядерної країни, особливо попри її волю, наразі немає. Тому ситуація вимагає нестандартних механізмів, навколо яких би згуртувалася експертна думка, довіра та прагнення справедливості якомога більшої кількості націй.

Джерела та література

1. Задорожній О.В. Міжнародний суд ООН. Українська дипломатична енциклопедія: У 2-х т. Редкол.: Л.В. Губерський (голова) та ін.. К.: Знання України. 2004. Т. 2. С. 544-545.

2. Кулеба Д.І. Римський статут Міжнародного кримінального суду. Українська дипломатична енциклопедія: У 2-х т. Редкол.: Л.В. Губерський (голова) та ін.. К.: Знання України. 2004. Т. 2. С. 765-766.

3. Європейський суд з прав людини. Порядок звернення. К.:Право-Інформ. 2012. 48 с.

4. Лебідь Віталія Що відбувається на юридичному фронті у міжнародних судах? <https://helsinki.org.ua/articles/shcho-vidbuvaetsia-na-iurydychnomu-fronti-u-mizhnarodnykh-sudakh/> (дата звернення 20.05.2022).

5. Юридичний фронт: кого і як Україна може притягнути до відповідальності у міжнародних судах <https://dejure.foundation/tpost/1u106gg0r1-yuridichnii-front-kogo-yak-ukrana-mozhe> (дата звернення 21.05.2022).

6. Римський статут Міжнародного кримінального суду https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text (дата звернення 21.05.2022).

УДК 343.211.3

Смаль Ірина Ігорівна,
кандидат філософських наук, доцент кафедри
суспільно-правових дисциплін юридичного факультету
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»

Права і свободи особи під час тримання під вартою

У Загальній декларації прав людини [1], усі люди мають рівні права, тобто закон однаково захищає права і свободи людини незалежно від її соціально-економічного статусу. У площині кримінальної юстиції зазначене положення гуманітарного права

**КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ПРАВА
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ІНСТИТУТ**

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

XII Всеукраїнської науково-практичної конференції

**«Актуальні проблеми правотворення в
сучасній Україні»**

19 травня 2022 р.

м. Рівне

ЗМІСТ

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ

Денисюк Петро Дмитрович	12
Допит експерта у кримінальному процесі	
Матвійчук Андрій Васильович	15
Санкції як механізм забезпечення інформаційних прав суспільства і засіб протидії тоталітарним режимам	
Пчеліна Оксана Василівна	18
Щодо нормативно-правового регулювання накладення арешту на майно в кримінальному провадженні	
Розізнана Інна Вікторівна	22
Корпоративні спори: актуальна судова практика	
Червякова Ольга Володимирівна	27
Випереджаючий розвиток економіки України в правотворчому процесі післявоєнного стану	
Матвійчук Олена Вікторівна	30
Феномен децентралізації і специфіка правової природи ЄС	
Якимчук Оксана Олександрівна	33
Судова практика визначення належного позивача у справах про стягнення з керівників підприємств, установ, організацій та їх заступників матеріальної шкоди в судовому порядку (ч. 4 ст. 136 КЗпП України)	

РОЗДІЛ І

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА ІСТОРІЯ ПОЛІТИЧНИХ І ПРАВОВИХ УЧЕНЬ

Прищепя Олена Петрівна	40
Українська мова на шляху до освітньо-культурного життя у містах Правобережної України (друга половина ХІХ – початок ХХ ст.)	
Клинова-Дацюк Галина Дмитрівна	43
Діяльність комісії права і суспільних наук у Науковому товаристві ім. Шевченка в Німеччині (1947-1950 рр.)	
Крупка Олександр Володимирович	49
Ідеологічні та інституційні джерела права спільнот і держав Східної Європи у ХVІ – ХVІІ ст.	
Ткачук Віктор Євгенович	53
До проблеми правового визначення поняття нації як суб'єкта державотворення	

Боровець Марія Анатоліївна	55
Етнократичні моделі держав міжвоєнного періоду XX століття	
Грицюк Анна Романівна	58
Інноваційні технології в юриспруденції та принципи права: проблемні аспекти	
Дикун Ганна Петрівна	61
Особливості розслідування злочинів неповнолітніх (деонтологічний аспект)	
Кучеренко Денис Сергійович	66
Понятійно-правове мислення у Давньому Римі: сова Мінерви вилітає у сутінки	
Холоденко Андрій Олексійович	70
Професійна правосвідомість суддів в умовах воєнного стану	

РОЗДІЛ 2

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО

МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО

МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

Лісова Катерина Сергіївна	74
Діяльність міжнародних судів щодо притягнення Росії до відповідальності за вчинені воєнні злочини в Україні	
Смаль Ірина Ігорівна	78
Права і свободи особи під час тримання під вартою	
Тарасевич Тетяна Юріївна	81
Порушення права на життя: практика ЄСПЛ у сфері охорони здоров'я	
Пономаренко Михайло Віталійович	84
Особливості дії воєнного стану та принципи роботи армії на досвіді Ізраїлю: порівняльно-правова характеристика	
Буянова Поліна Сергіївна	89
Гене́за місцевих органів виконавчої влади в Польщі	
Киричук Богдана Сергіївна	93
Системний аналіз звернень громадян України до Європейського суду з прав людини: порівняльно-правовий аспект	
Муссауї Дауд	96
Європейський союз: історія, сучасність та перспективи розвитку	
Нікіфороук Іванна Ярославівна	99
Проблемні аспекти правового регулювання міграції населення в сучасній Україні	

Плахова Кароліна Михайлівна,	104
Танасюк Олександра В'ячеславівна	
Інститут громадянства як фундаментальний інститут	
Стецюк Єлізавета Миколаївна	107
Особливості захисту прав людини в Україні	
Чухняй Тетяна Сергіївна	110
Європейський механізм боротьби з торгівлею людьми	

РОЗДІЛ 3

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО, ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС

СІМЕЙНЕ ПРАВО

МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО

Васильєв Сергій Володимирович	114
Цивільна процесуально-правова політика України: постановка проблеми	
Горбань Наталія Сергіївна	118
Виконавчий напис як позасудова форма захисту цивільних прав та інтересів осіб: проблемні аспекти	
Лебедєва Галина Василівна	122
Проблемні питання визначення судами факту зловживання процесуальними правами у цивільному судочинстві	
Повзун Світлана Леонідівна	126
Медіація в сучасному світі та перспективи її розвитку в Україні	
Бочарова Галина Олександрівна	130
Щодо гендерної рівності в соціальному праві ЄС	
Журавльова Ірина Миколаївна	133
Правове регулювання відносин, пов'язаних з обробкою інформації персонального характеру	
Климчук Владислава Юріївна	136
До питання виконання аліментних зобов'язань у період воєнного стану	
Оленіч Анна Миколаївна	140
Принцип рівності учасників сімейних правовідносин: вітчизняний та зарубіжний досвід	
Шмавгонець Вікторія Олександрівна	144
Пріоритет захисту прав та інтересів дітей	

РОЗДІЛ 4

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА КРИМІНОЛОГІЯ

КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО

Перелигіна Раїса Володимирівна	147
Особливості забезпечення інформаційної безпеки України в період воєнного стану	
Зонтова Дар'я Сергіївна	150
Соціально-правова природа кримінальних правопорушень, які полягають у втручанні в діяльність судових органів та роботу автоматизованих систем в установах системи правосуддя України	
Казьмірук Сергій Дмитрович	153
Запровадження систем детекції брехні із застосуванням комп'ютерних поліграфів (кримінально-правове дослідження)	
Короленко Інна Миколаївна	157
Пріоритетні напрями забезпечення епідемічної безпеки в Україні: кримінологічне дослідження	
Василевська Василина Василівна	160
Міжнародно-правові та національні аспекти регулювання репродуктивного клонування людини	
Ковалик Кароліна Вікторівна	163
Види та стадії кримінального правопорушення	
Макарчук Діана Олександрівна	166
Необережність як форма вини в кримінальному праві	
Мельник Тетяна Борисівна	169
Кримінологічне вчення про особу злочинця	
Пилипюк Софія Михайлівна	172
Сепаратизм: кримінологічний аспект	
Сидорова Дарія Сергіївна	176
Дослідження поняття вчинення кримінальних правопорушень у стані сильного душевного хвилювання	
Сиротинська Вікторія Василівна	179
Спеціальний суб'єкт – елемент кримінального правопорушення	

РОЗДІЛ 5

КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА КРИМІНАЛІСТИКА СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

Кузнецова Галина Олександрівна

Особливості проведення судових експертиз та експертних досліджень з питань документальної обґрунтованості шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації 182

Гонгало Сергій Йосипович

Використання положень психодіагностики людини за почерком в оперативно-розшуковій діяльності 185

Гуріна Дарія Петрівна

Правовий статус судового експерта 188

Денісова Галина Василівна,

Крикунов Олександр Вікторович 191

Окремі підстави відводу експерта, спеціаліста, перекладача в кримінальному провадженні

Жуковська Олександра Юрійвна

Позбавлення апеляційного суду права повертати на новий розгляд кримінальні провадження після скасування вироку чи ухвали 194

Нижник Григорій Петрович

Практичні проблеми протидії незаконній діяльності захисника при відкритті матеріалів іншій стороні та правові засоби їх вирішення 198

Собчук Антон Юрійович

Загальні засади призначення судами кримінального покарання за вчинення злочину, передбаченого ч. 4 ст. 296 КК України 202

Товстюк Сергій Миколайович

Особливості роботи зі слідами пальців рук та їх кодування в АДІС (автоматизованій дактилоскопічній ідентифікаційній системі) 209

Юзик Вікторія Павлівна

Поняття та наукові основи дактилоскопії 212

Якубець Ольга Вікторівна,

Комісарова Анжела Дмитрівна 216

Загальні вимоги щодо опису одягу, що надходить на дослідження для проведення судової експертизи

РОЗДІЛ 6
ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО
ГОСПОДАРСЬКО-ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО
ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО
АГРАРНЕ ПРАВО
ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО
ТРУДОВЕ ПРАВО
ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Прищепя Алла Миколаївна,	219
Григорчук Тетяна Іванівна	
Злочини проти екологічної безпеки спричинені російською агресією	
Головко Оксана Вікторівна,	223
Верцеха Олександр Мефодійович	
Нормативно-правове регулювання використання природних ресурсів території національного природного парку «Дермансько-Острозький»	
Дума Володимир Васильович	226
Актуальні питання страхового права в умовах воєнного стану	
Кузьма Тетяна Миколаївна,	229
Кислюк Максим Валентинович	
Унормування питання пластикових відходів в Україні: шляхи гармонізації з правом ЄС	
Микулець Віталій Юрійович	233
Правові аспекти компенсацій екологічної шкоди внаслідок війни РФ в Україні	
Пристай Тетяна Михайлівна	235
Проблема статусу державних замовників в сфері оборони як суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності	
Сіончук Олександр Володимирович	237
Нормативно-правове регулювання організації музичних фестивалів суб'єктами господарювання	
Діковницький Володимир Миколайович,	243
Зубкович Іван Васильович	
Нормативно-правове регулювання науково-дослідної діяльності Нобельського національного природного парку	
Дячук Ольга Антонівна	247
Вплив пандемії COVID-19 на розвиток електронної комерції в Європі та Україні	

РОЗДІЛ 7
АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС
ФІНАНСОВЕ ПРАВО
ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО
СУДОУСТРІЙ
ПРОКУРАТУРА ТА АДВОКАТУРА
НОТАРІАТ

Ісасва Наталія Карлівна	251
Питання розвитку податкового законодавства України в умовах воєнного стану	
Макух Тамара Олександрівна	254
Фінансово-правова відповідальність як спосіб забезпечення законності в сфері фінансової діяльності	
Нікітіна Вікторія Валеріївна	258
Діяльність адміністративних судів в умовах правового режиму воєнного стану	
Сальчук Оксана Анатоліївна	261
Безбар'єрність у наданні послуг у сфері юстиції	
Литовченко Ігор Іванович	265
Місце стратегічного державного планування сталого розвитку України в процесах правотворення	
Матвійчук Всеволод Андрійович	268
Інститут адміністративного нагляду в законодавстві	
Шокрута Валентина Артемівна	271
Правові засади відображення донарахованих сум грошових зобов'язань у інтегрованій картці платника податків під час досудового оскарження результатів податкової перевірки	
Клименко Ірина Костянтинівна	274
Актуальні питання становлення віртуальної валюти в Україні	
Степанець Катерина Валентинівна	278
Адміністративне право України: еволюція розвитку	
Шмавгонь Вікторія Олександрівна	282
Особливості правового режиму здійснення судочинства в Україні під час воєнного стану	

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
XII Всеукраїнської науково-практичної конференції
«Актуальні проблеми правотворення
в сучасній Україні»

19 травня 2022 р.

Упорядник – Оксана Якимчук

Підписано до друку 15.06.2022 р.
Формат 60х84/16. Папір офсетний.
Друк: принтер. Зам. №15/06-1.
Ум. друк. арк. 16,74.
Тираж 100 прим.

Видавництво “ГАЛИЧ-ПРЕС”
Видавець ФОП Король І.В.
м. Львів, вул. Гнатюка, 17
Ел. пошта: lvivprint@ukr.net. Тел. 096-59-88-924
Свідоцтво ДК №5353 від 24.05.2017 р.

Друк ФОП Мацько Б.В.
м. Львів, вул. Гнатюка, 17
Ел. пошта: lvivprint@ukr.net. Тел. 096 59-88-924
Код ДРФО 2898910093
Витяг з реєстру платників єдиного податку
№ 11879 від 08.07.2022